

Unkornis Nyelvi olimpia középiskolásoknak

1. forduló (2014. február 5. – március 5.)

1. Az akadémiai *Magyar Értelmező Kéziszótár* második átdolgozott kiadása (2003) három, Magyarország határain túli magyar nyelvváltozatból (erdélyi, felvidéki, kárpátaljai) is tartalmaz szavakat, szójelentéseket és szókapcsolatokat. Alább ennek a szótárnak két szócikkét láthatod:

Doszár (fn) ~ok, ~t, ~ja

(Hiv) **Er** (ált) (köz) (biz) irattartó, dosszié ♠ Er A dokumentációt egy "hajtogatható" vagy "sines" doszárba kell tenni, a fenti felsorolási sorrendben (legalul a rajz). ♠ Er A rendőrség csak februárban indított vizsgálatot az ügyben. A sajtó képviselői azóta számtalanszor kaptak kitérő és semmitmondó válaszokat kérdéseikre, az elmúlt napokban pedig itt a doszár, hol a doszár stílusban ingáztatták őket az ügyesség és rendőrség között.

(→doszárja van)

doszárja van (igei szerk.)

(Pol) **Er** (ált) (köz) (köz) a politikai rendőrség által megfigyelt (személy) ♠ Er Szilárdka, azt állítja magáról, hogy három kilos doszárja van és meg volt figyelve! Akkor miért fogja a 89-ben gyökerező reflexeknek?! (spiritualitas.blogter.hu) ♠ Er Nehezen nyelve le az ilyen "igazságtalanságokat", a pártos irodalomszemlélet magát az irodalmat is úgy fogta fel, mint ami a párttagság követelményei alá esik, az írónak dossziéje (doszárja!) van és nem életműve, nem életrajza, hanem káderlapja, egy káderlapon a legfontosabbak az apró foltok.

(→doszár)

Ezen a linken megtaláljátok a szócikkben használt rövidítések magyarázatát:

<http://ht.nytud.hu/htonline/present.php?action=szocikkfej#>

Keressetek egy olyan általános használt erdélyi szót (nyelvjárási szó is lehet), amelyet a *ht-online* (<http://ht.nytud.hu/htonline/htlista.php?action=search>) nem tartalmaz, és készítsétek el annak szócikkét a fentiek mintájára. A címszót lássátok el a megfelelő minősítésekkel (hivatalos, bizalmas stb.), illetve ha van, adjátok meg a vele alkotható szókapcsolatokat is (vö. *doszárja van*).

A szótár céljairól és munkálatairól az alábbi helyeken is olvashattok:

****Megjelent a Magyar értelmező kéziszótár második, átdolgozott kiadása.* Új Szó, 2003. szeptember 5.

(<http://ujsozso.com/cimkek/gondolat/2003/09/05/megjelent-a-magyar-ertelmezo-keziszotar-masodik-atedolgozott-kiadasa>)

Benő Attila: *Újabb magyar szótárak és a külső régiók magyar nyelvváltozatai.* Helikon, XIX. évf. (2008)/18. (512.) sz., szept. 25. (http://www.helikon.ro/index.php?m_r=1406)

Lanstyák István: *Határtalanítás* (a Magyar értelmező kéziszótár 2. kiadása után, 3. kiadása előtt). In: Mártonfi Attila – Papp Kornélia – Slíz Mariann (szerk.): *101 írás Pusztai Ferenc tiszteletére.* Argumentum, Bp., 2006. 179–186. (http://ht.nytud.hu/download/LI_Hatartalanitas.pdf)

2. Az alábbiakban héber nyelvű mondatok fonetikus átírásait, illetve azok magyar megfelelőit olvashatjátok. A magyar fordítások véletlenszerű sorrendben vannak megadva.

Hájéládim mészáchkim im hászéfér.	Én könyvet olvasok.
Átá koré ét háiton.	Te könyvet olvasol.
Áni koré ét széfér.	Mi könyvet olvasunk.
Hájéléd koré ét iton.	Én a könyvet olvasom.
Áni koré ét hászéfér.	Te az újságot olvasod.
Átá koré ét széfér.	A gyerekek a könyvvel játszanak.
Ánáchnu korim ét széfér.	A gyerek újságot olvas.
Slosá jéládim korim ét háiton háméánién.	Három gyerek az érdekes újságot olvassa.

- a) Keressétek meg a héber mondatok magyar megfelelőit! (A feladat megoldásához nincs szükség segédanyagra, elég a megadott adatsor.)
- b) A fenti adatok alapján fordítsátok héberre a következő mondatokat:
A gyerekek újságot olvasnak.
Mi könnyvvel játszunk.
Én az érdekes könyvet olvasom.
- c) Következtessétek ki, hogy mi jelöli a héber példákban a határozottságot, és ez milyen szófajú szavakhoz kapcsolódhat?
- d) Milyen mondattani különbsége(ke)t fedezel fel a *Három gyerek az érdekes újságot olvassa.* magyar mondat és ennek héber megfelelője között?

3. Hallgass meg Szilágyi N. Sándor nyelvészprofesszor *Metaforák és elmevírusok* c. egyetemi évnnyitó előadását (<http://www.youtube.com/watch?v=PDU8ycARDPY>), majd olvasd el az alábbi szövegrészleteket! Figyeld meg, hogy hogyan beszélnek a szerzők a nyelvről! Fogalmazd meg, hogy pontosan mihez hasonlít a legjobban, vagy mivel azonosítódik a nyelv ezekben a szövegekben! Csoportosítsd az idézeteket, egy helyre sorolva azokat, amelyek hasonló elképzeléseket jelenítenek meg/ használnak fel, és fejtsd ki ezeket!

Otthon vagy? Hol vagy 'otthon'? Csak a nyelvben.

Minden más fonák, zavaros, homályos.

Mint egy barokk képen – arany keretben

Egy férfi –, idegen vagy és magános. (Márai Sándor)

Ha nem vigyázunk, sok értéket elveszíthetünk. Nyelvünk romlásával elveszíthetjük jellegünket és jellemünket, elveszíthetjük a múltunkat. Gyökértelenné válhatunk. Nem fogjuk igazán érteni Arany Jánost és Petőfit, Weöres Sándort és Móricz Zsigmondot, elveszíthetjük mindama nyelvi szépséget, amit őseink hagytak ránk, amit íróink, költőink nevelgettek, ápolgattak évszázadokon át. Egy angol-amerikai vagy más nyelvkeveréssel élő ember mit kezdhet Balassi Bálint veretes szavaival, miféle lelki rezgést támaszthat benne Kosztolányi vagy Szabó Lőrinc, érti-e majd, mit jelentenek Nagy László népnyelvi gazdagsággal megírt versei, gyermeke élvezheti-e a magyar népmesék nyelvi csodavilágát? (Szakonyi Károly)

Nagy fába vágtuk fejszénket, midőn oly munkára vállalkoztunk, melynek földadata édes nyelvünk egész birodalmát bejárni. (Czuczor Gergely)

Kell-e védeni a nyelvet? (egy cikk címe a Magyar Nyelvőrben)

Milyen csodálatos dolog nyelvet tanulni. Az ember mintha titokzatos, csodálatos, új világba lépne, amely telis-tele van igérettel és izgató gyönyörűséggel. Nagy, hasonlíthatatlan érzés, amely csak akkor szűnik meg, amikor kiderül, hogy minden nyelven egyformán hülyék az emberek. (Spiró György)

A leghordozhatóbb haza kétségtelenül az anyanyelv. (Lászlóffy Aladár)

Honfitársaink közül egyre többen hűtlenek anyanyelvünkhöz. Itt élnek körülöttünk, utcán, munkahelyen, ellepik a televíziós csatornákat, s még attól sem riadnak vissza, hogy könyveket

írjanak – mondhatom, a könyvek megcsúfolására – a maguk elbitangolt nyelvezetén. (Szakonyi Károly)

A magyar nyelv ápolása mindannyiunk feladata. (Izsák Zsuzsa)

A jó mondat eleven, mint maga a teremtés. (Déry Tibor)

Egy nyelv életében egyszerre tapasztalunk állandóságot és változást. Állandóságot azért, mert a nyelv adja tovább az egyes nemzedékek tapasztalatait, tudását, ismereteit. A változás pedig törvényszerű, mert a nyelv is alkalmazkodik az élet új dolgaihoz, a kifejezés új szükségleteihez és magához a használóhoz, az emberhez, aki szintén folyamatosan változik. A változás azonban csak az élő nyelvekre vonatkozik, a holt nyelvek (pl.: latin, etruszk) nem változnak. (<http://farilearning.files.wordpress.com>)

Egy új világ kezdődik minden nyelv küszöbén, a szépség új birodalma, új értelmi és érzelmi törvényekkel. (Kosztolányi Dezső)

Tájékozódva a mai magyar nyelv állapotáról, és szembesülve európai uniós kulturális bizottsági munkám során a nemzeti nyelveket veszélyeztető irányzatokkal, javaslom, hogy fontolják meg annak rögzítését a készülő alaptörvényben, hogy a magyar köznyelv és a tájnyelvi változatok óvása, ápolása, fejlesztése alapvető és elsődleges nemzeti érdek. (Schmitt Pál)

A magyar nyelv olyan, mint egy hangszer: aki játszani akar rajta, annak minden nap gyakorolnia kell. (Lénárd Sándor)

Megjegyzendő, hogy a nyelv már a szellemi fejlődésnek legalsóbb fokán, a gyermeknél és műveletlen embernél is mutatkozik, sőt éppen a legdurvább természeti állapotban lévő népeknél sokszor legélénkebb a nyelvképződés, és a nyelvnek élete, fejlődése, változása, amelyet az ily népeknél néha közvetlenül meg lehet figyelni, rendkívül gyors. (Pallas Nagylexikon)

A tavasszal parlament elé kerülő új alkotmányban kiemelt szerepet kap a magyar nyelv védelme, mint nemzeti azonosságunk egyik fontos védbástyája. Az újságíróknak erősíteni-védeni illene a helyes szóhasználatot, a magyaros mondatszerkesztést, a szép beszédet. (Fáy András)

4. Milyen szabályszerűségeket figyelhetünk meg az informális és a nekik megfelelő formális igealakpárokban az alábbi japán példákban?

	INFORMÁLIS	FORMÁLIS	MAGYARUL
1.	<i>yobu</i>	<i>yobimasu</i>	'hív'
2.	<i>kaku</i>	<i>kakimasu</i>	'ír'
3.	<i>taberu</i>	<i>tabemasu</i>	'eszik'
4.	<i>miru</i>	<i>mimasu</i>	'lát'
5.	<i>deru</i>	<i>demasu</i>	'elhagy, elmegy'
6.	<i>dekakeru</i>	<i>dekakemasu</i>	'kimegy'
7.	<i>shinu</i>	<i>shinimasu</i>	'meghal'
8.	<i>shimeru</i>	<i>shimemasu</i>	'bezár'
9.	<i>kataru</i>	<i>katamasu</i>	'csal'
10.	<i>kiru</i>	<i>kimasu</i>	'visel'
11.	<i>yomu</i>	<i>yomimasu</i>	'olvas'
12.	<i>kasu</i>	<i>kashimasu</i>	'kölcsonad'
13.	<i>matsu</i>	<i>matshimasu</i>	'vár'
14.	<i>osu</i>	<i>oshimasu</i>	'nyom'
15.	<i>ateru</i>	<i>atemasu</i>	'üt'
16.	<i>otosu</i>	<i>otoshimasu</i>	'elejt'
17.	<i>motsu</i>	<i>motshimasu</i>	'van neki'
18.	<i>katsu</i>	<i>katshimasu</i>	'győz'

A megoldásokat március 5-én 23:59-ig várjuk az unikornis2014@gmail.com címre. A jelentkezési lapot itt találjátok:
https://docs.google.com/forms/d/1CE-tlQBZwgiCG7x6J_DYva91SaIYpCZGxUJeH_rYoF0/viewform

Jó munkát!